

<https://doi.org/10.31891/2307-5732-2025-349-84>
УДК 664.66: 338.439.5

МОРОЗ СВІТЛАНА

Полтавський державний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0001-7180-3060>
e-mail: svitlana.moroz@pdau.edu.ua

КАЛАШНИК ОЛЕНА

Полтавський державний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0001-9281-2564>
e-mail: olena.kalashnyk@pdaa.edu.ua

КАРОЛОП ОЛЕНА

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
<https://orcid.org/0000-0002-1272-0422>
e-mail: ekarolop@gmail.com

БАРАБОЛЯ ОЛЬГА

Полтавський державний аграрний університет
<https://orcid.org/0000-0003-4123-9547>
e-mail: olga.barabolia@pdau.edu.ua

КИТАЙГОРА ВОЛОДИМИР

Полтавський державний аграрний університет
e-mail: volodymyr.kytaihora@st.pdau.edu.ua

ХЛІБОПЕКАРСЬКА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ: ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті аналізуються основні трансформації хлібопекарської галузі України, зокрема укрупнення виробництва та зростання частки приватних виробників, що орієнтуються на локальні ринки. Визначено вплив військової агресії на сектор, зокрема на виробництво та збут хлібобулочних виробів, що зумовлено зростанням вартості сировини та порушенням логістичних ланцюгів. Окремо розглядаються проблеми збереження зерна та руйнування інфраструктури, які спричинили підвищення вартості хлібопекарської продукції. Стаття також охоплює зовнішню торгівлю хлібобулочними виробами, зазначаючи, як війна змінила експортно-імпортні показники. Висвітлено актуальні проблеми продовольчої безпеки України та світу.

Ключові слова: хлібопекарська галузь, військові виклики, логістика та інфраструктура, ціноутворення на хліб, зовнішня торгівля, продовольча безпека, економічна нестабільність, підприємництво, інновації.

MOROZ SVITLANA, KALASHNYK OLENA

Poltava State Agrarian Academy

KAROLOP OLENA

Luhansk Taras Shevchenko National University

BARABOLIA OLHA, KITAYGORA VOLODYMYR

Poltava State Agrarian Academy

THE BAKERY INDUSTRY OF UKRAINE: TRANSFORMATIONS AND CHALLENGES IN WARTIME

This article examines the transformations within Ukraine's bakery industry, focusing on the consolidation of large-scale production and the increasing presence of private manufacturers targeting local markets. The sector has undergone significant structural changes due to economic instability and the ongoing war, which has disrupted supply chains, increased production costs, and altered consumer demand.

One of the major challenges faced by the industry is the rising cost of raw materials, energy, and transportation, driven by logistical disruptions and infrastructure damage caused by military aggression. The destruction of grain storage facilities, supply routes, and key production sites has severely impacted the availability and affordability of essential ingredients, leading to higher costs for both producers and consumers. Additionally, the war has forced many bakeries to adapt their business models, incorporating new logistical strategies and sourcing alternatives to maintain production despite adverse conditions.

The article also explores the dynamics of Ukraine's external trade in bakery products, analyzing how wartime restrictions and geopolitical shifts have reshaped export and import trends. While some international markets have remained accessible, others have been lost due to logistical constraints and economic sanctions. Despite these challenges, Ukraine continues to play a crucial role in global food security, supplying essential agricultural products to various countries worldwide.

Furthermore, the study highlights ongoing efforts within the bakery industry to adopt innovative solutions, such as frozen dough technology, alternative grain sources, and efficiency-driven production methods. These adaptations help businesses remain competitive while ensuring a stable supply of bakery products in domestic and international markets. Ultimately, the resilience of Ukraine's bakery sector amid wartime challenges underscores its critical role in the country's food system and economic recovery.

Keywords: bakery industry, military challenges, logistics and infrastructure, bread pricing, external trade, food security, economic instability, entrepreneurship, innovation.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Хлібопекарська галузь традиційно посідає одне з провідних місць в агропромисловому комплексі України, забезпечуючи продовольчу безпеку держави та задовольняючи базові потреби населення. Проте з початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році перед галуззю постали нові, безпрецедентні виклики. Руйнування виробничих об'єктів, перебої в логістиці, зростання вартості

енергоносіїв, коливання цін на сировину та зміна споживчої поведінки стали факторами, що суттєво вплинули на функціонування ринку хлібобулочних виробів.

У нових соціально-економічних умовах зростає потреба в переосмисленні підходів до організації виробничих процесів, управління ланцюгами постачання та адаптації до змінених умов попиту. Водночас хліб залишається стратегічним продуктом, а забезпечення його стабільної наявності – питанням національного значення. Саме тому актуальним стає всебічний аналіз трансформацій, які відбуваються в хлібопекарській галузі в умовах війни. Такий аналіз не лише дозволяє виявити масштаби деструктивного впливу воєнних дій, а й формує підґрунтя для розробки стратегій адаптації, відновлення та подальшого розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій

Проблематика функціонування хлібопекарської галузі в умовах нестабільності активно досліджується як у вітчизняному, так і в зарубіжному науковому просторі. Серед провідних напрямів наукових пошуків – питання забезпечення продовольчої безпеки, вплив війни на агропродовольчий сектор, логістичні обмеження, трансформація бізнес-моделей і ринкових стратегій.

У вітчизняному науковому просторі помітний внесок у вивчення зазначених питань зробили такі дослідники, як О. Гривківська, М. Горінний [1], А. Гріщенко [2], В. Кійко, О. Мельник, О. Гавриленко [3], В. Лагодієнко, Т. Савченко, О. Ніколюк [4], О. Шандрівська, Х. Бурдик [5] та інші. Їхні праці висвітлюють вплив економічної нестабільності на ринок хлібобулочних виробів, динаміку цін на сировину та готову продукцію, а також роль державного регулювання у забезпеченні стабільності галузі. Значна увага приділяється також наслідкам руйнування виробничої та логістичної інфраструктури внаслідок збройної агресії, що суттєво вплинуло на обсяги виробництва та продовольче забезпечення населення.

У міжнародному науковому дискурсі переважає фокус на адаптаційних стратегіях харчової промисловості до кризових ситуацій: впровадження енергоефективних технологій [6], використання альтернативних видів сировини [7], розвиток нових логістичних маршрутів [8], а також трансформація споживчих уподобань як фактор формування гнучких бізнес-моделей.

Попри значний науковий доробок, залишається обмеженою кількість комплексних досліджень, що охоплюють всі аспекти впливу війни на українську хлібопекарську галузь – від економічних до соціальних, інфраструктурних і поведінкових. Відтак актуальним є напрацювання інтегрованих підходів до адаптації галузі в умовах системної нестабільності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Попри наявні наукові дослідження, низка аспектів, що стосуються трансформації хлібопекарської галузі України в умовах війни, залишаються недостатньо висвітленими. Зокрема, актуальним є питання адаптації логістичних процесів, оскільки оптимальні механізми перебудови ланцюгів постачання в умовах воєнних ризиків потребують подальшого аналізу. Водночас стратегічні підходи до зниження собівартості виробництва, з урахуванням зростання цін на сировину та енергоресурси, залишаються невизначеними, що впливає на доступність продукції для споживачів. Недостатньо дослідженим є й вплив війни на зміну споживчих уподобань, що ускладнює розробку ефективних маркетингових стратегій і адаптацію асортименту виробників до нових ринкових умов. Крім того, малий і середній бізнес у хлібопекарській галузі відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, проте питання його стійкості, адаптації та підтримки залишаються відкритими. У контексті зовнішньої торгівлі також необхідний глибший аналіз перспектив міжнародного співробітництва та можливостей виходу українських виробників на нові ринки, враховуючи зміну геополітичних умов. Таким чином, подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку практичних рішень для стабілізації галузі, збереження її конкурентоспроможності та зміцнення продовольчої безпеки країни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою статті є комплексний аналіз трансформацій хлібопекарської галузі України в умовах повномасштабної війни, зокрема змін у виробництві, логістиці та споживчому попиті, а також оцінка впливу зовнішніх економічних і політичних чинників на функціонування ринку хлібобулочних виробів. Завдання дослідження полягають у тому, щоб: охарактеризувати сучасний стан хлібопекарської галузі в умовах воєнних дій; проаналізувати ключові зміни у виробничих процесах, логістичних ланцюгах і споживчій поведінці; виявити основні зовнішні виклики та їхній вплив на стабільність галузі; оцінити динаміку цін на хлібобулочну продукцію як індикатор економічної напруги; обґрунтувати перспективні напрями розвитку та адаптації галузі до сучасних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

У сучасних умовах хлібопекарська галузь України зазнає суттєвих трансформацій. Спостерігається одночасне укрупнення виробництва шляхом створення великих концернів і холдингів, що об'єднують кілька хлібокомбінатів та заводів, і зростання кількості приватних виробників, орієнтованих на локальні ринки. Останні не лише задовольняють потреби споживачів, а й формують конкурентне середовище, пропонуючи альтернативну продукцію з індивідуальним підходом до якості та асортименту.

Водночас військова агресія спричинила серйозні потрясіння для галузі, особливо у сфері виробництва та збуту продукції. Основні виклики включають зростання вартості сировини, енергоносіїв, пального та порушення логістичних ланцюгів. Ситуація ускладнюється значними втратами інфраструктури агропродовольчого сектору, особливо у сфері зберігання сільськогосподарської продукції. Станом на червень 2023 року, з довоєнних 57 млн. тонн елеваторних потужностей залишилося близько 44 млн. тонн, що означає втрату близько 8 млн. тонн через окупацію, обстріли та підтоплення. Найбільше постраждали Миколаївська, Запорізька та Херсонська області, де загальні втрати склали понад 5,3 млн. тонн [9].

Додаткові труднощі створює руйнування транспортної інфраструктури. У Миколаєві залишаються заблокованими 13 портових терміналів ємністю 1,6 млн. тонн, а у Херсонській, Харківській та Сумській областях через обстріли суттєво пошкоджено елеватори. Руйнування складів і транспортних мереж ускладнює зберігання та перевезення зернових, що призводить до підвищення витрат на логістику через необхідність використання довших або альтернативних маршрутів[10].

Обмеженість потужностей для зберігання зерна спричиняє втрату частини врожаю, що безпосередньо впливає на доступність сировини та собівартість виробництва хлібобулочних виробів. Як наслідок, підвищення витрат на сировину, енергоносії та логістику призвело до зростання кінцевих цін для споживачів (рис. 1).

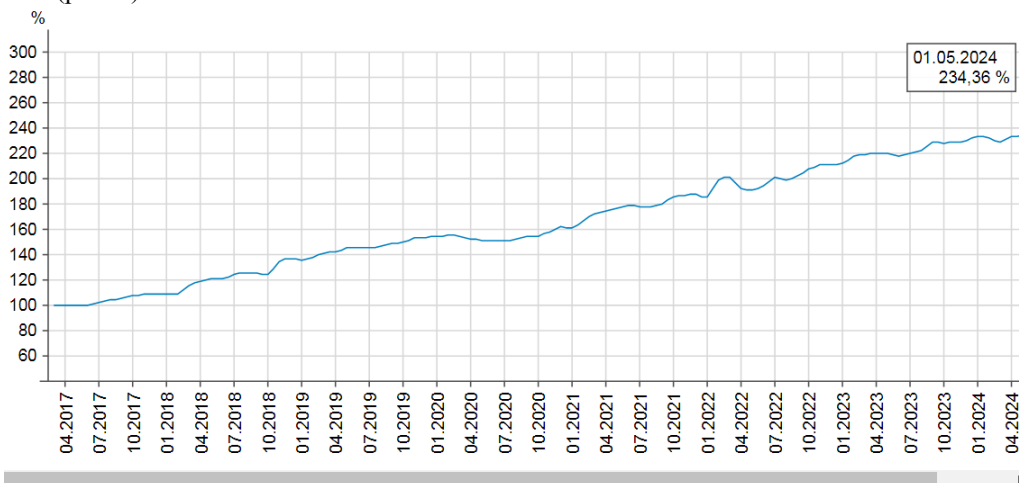

Рис. 1. Динаміка зміни індексу цін на хлібобулочні продукти (графік з накопиченням, зростаючим підсумком з 03.2017)
Джерело: [11,12]

Дані показують, що з квітня 2017 року до квітня 2024 року ціни на хліб зросли на 234,36%, а особливо різке зростання відбулося після 2022 року через посилення економічних та воєнних викликів.

Суттєве подорожчання хлібобулочних виробів зумовлене комплексним впливом макроекономічних, соціальних та політичних факторів. Зростання витрат на енергоресурси, сировину та транспортні послуги, а також інфляційні процеси значною мірою формують цінову динаміку галузі (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси споживчих цін (ІСЦ) на хліб і ХБВ

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ІСЦ (грудень до грудня попереднього року; відсотків)						
Хліб і хлібопродукти	114,1	109,4	109,7	117,3	130,3	97,2
Хліб	121,5	109,7	108,5	118,7	122,1	107,0
Макаронні вироби	114,7	103,6	106,5	110,9	127,9	99,7
Борошно пшеничне	120,0	99,3	114,8	115,4	106,7	94,8
ІСЦ (до попереднього року; відсотків)						
Хліб і хлібопродукти	110,5	113,6	108,6	114,3	129,7	106,7
Хліб	119,0	117,7	106,4	115,8	122,4	112,2
Макаронні вироби	111,2	110,9	103,5	109,1	124,9	108,4
Борошно пшеничне	113,0	113,6	102,0	119,9	114,8	94,5

Джерело: [13]

Подорожчання хлібобулочних виробів за останні сім років є закономірним наслідком впливу комплексних економічних, соціальних і політичних факторів. Висхідний тренд зростання цін на хліб і хлібопродукти до 2021 року пояснюється загальними макроекономічними тенденціями, зокрема поступовим підвищенням вартості сировини, енергоносіїв та транспортних послуг, що є характерним для багатьох продовольчих ринків. Однак ситуація кардинально загострилася у 2022 році через початок повномасштабної війни, що стало каталізатором різких змін у галузі. Руйнування логістичної та виробничої інфраструктури, обмеження доступу до сировини, подорожчання енергоносіїв та порушення традиційних ланцюгів постачання значно посилили інфляційний тиск на хлібопекарську продукцію. Це підтверджується різким стрибком індексу споживчих цін (ІСЦ) на хліб у 2022 році (130,3% для

хлібопродуктів та 122,1% для хліба), який значно перевищує показники попередніх років. Це подорожчання особливо відчутне для соціально вразливих верств населення, адже хліб залишається базовим продуктом харчування

Цікаво, що у 2023 році спостерігається деяка стабілізація: ІСЦ на хлібопродукти знизився до 97,2%, а на хліб – до 107,0% (табл.2).

Таблиця 2

Найменування	Середні споживчі ціни на хліб											
	Місяці 2023 р.											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Хліб пшеничний	41,12	41,60	41,56	41,81	42,05	41,90	41,93	42,35	42,44	42,70	43,02	43,43
Хліб житній, житньо-пшеничний	35,06	35,21	35,37	35,56	35,85	35,95	36,02	35,83	36,18	36,48	36,72	36,80
Батон	21,83	21,95	22,14	22,30	22,25	22,33	22,38	22,53	22,66	22,80	22,96	22,96
Борошно пшеничне	16,85	16,71	16,68	16,62	16,55	16,40	16,29	15,89	16,03	15,89	15,81	15,85

Побудовано за джерелом: [13]

Інформація, наведена в таблиці, дозволяє простежити динаміку цін на основні види хлібобулочних виробів, зокрема пшеничний і житній хліб, батон та пшеничне борошно, а також оцінити їхню реакцію на економічні виклики та виробничі обмеження, спричинені війною. Протягом 2023 року ціни на пшеничний хліб із борошна вищого гатунку зросли з 41,12 грн. у січні до 43,43 грн. у грудні, що свідчить про поступове подорожчання продукції на фоні зростання витрат на виробництво.

Подібна ситуація спостерігається і в сегменті житнього та житньо-пшеничного хліба: його вартість зросла з 35,06 грн. до 36,80 грн. за рік. Проте темпи подорожчання цього продукту були помірнішими, ймовірно, через стабільний попит і меншу залежність від імпортованих складових у виробництві. Водночас ціна на пшеничне борошно демонструвала зворотну тенденцію: зниження з 16,85 грн. у січні до 15,85 грн. у грудні може вказувати на часткову стабілізацію ринку сировини та корекцію цінової політики постачальників (рис. 2).

Рис.2. Зміни споживчих цін на хліб у % до попереднього місяця
Побудовано за джерелом [13]

Забезпечення стабільності ціноутворення та доступності хлібобулочних виробів для населення залишається пріоритетом для державної політики, оскільки хліб є стратегічним продуктом в умовах війни. Навіть найменше зростання цін (0,53%) свідчить про те, що ринок залишається під тиском інфляційних та інших негативних факторів, зумовлених війною [14]. Разом з цим, скорочення платоспроможного попиту населення обмежує можливості для пропорційного підвищення цін, змушуючи виробників балансувати між економічною доцільністю та доступністю продукції для споживачів.

Виходячи із визначених проблем підприємства хлібопекарської галузі намагаються шукати альтернативні джерела постачання сировини, перерозподіляти логістичні маршрути та оптимізувати витрати, щоб збалансувати кінцеву вартість продукції. Водночас підприємства змушені адаптуватися до змін у споживчому попиті, який у кризових умовах тяжіє до базових продуктів з тривалим терміном зберігання та доступною ціною. Попри складнощі, галузь демонструє стійкість завдяки гнучкості, підтримці волонтерських ініціатив та релокації виробництва в більш безпечні регіони.

Дослідження показали, що особливо гостро проблема виживання стоїть перед виробниками, які раніше орієнтувалися на регіони, що нині перебувають у зоні активних бойових дій або тимчасової окупації. У першій половині 2022 року чимало підприємств хлібопекарської галузі були змушені призупинити діяльність через бойові дії, пошкодження виробничих потужностей або окупацію. Втрата зерносховищ і елеваторів, особливо в південних та східних регіонах, призвела до скорочення запасів сировини та зростання її вартості. Загальні збитки від руйнування елеваторних потужностей оцінюються

у 272 млн. доларів США [15], що негативно позначається не лише на економіці, а й на продовольчій безпеці України та світу [5].

Значних пошкоджень зазнали і підприємства хлібопекарської галузі, зокрема виробники заморожених хлібобулочних виробів та локальні мініпекарні. Зокрема зруйновано або знищено виробничі потужності сучасного підприємства із виробництва заморожених ХБВ ТОВ «Чанта Маунт» у Київській області, ТОВ «Лебединський хлібозавод» у Сумській області та інші. У зонах активних воєнних дій кількість працюючих підприємств за видом економічної діяльності 10.7 (Код за КВЕД-2010) «Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів» значно скоротилася. У Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях більшість виробництв були змушені призупинити роботу або повністю припинили існування. Це суттєво змінило ринок хлібобулочних виробів, підвищивши концентрацію виробництва у відносно безпечних регіонах (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість діючих підприємств за видом економічної діяльності 10.7

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Україна	1158	1133	1007	1036	1075	1102	1069	1113	838	923
Донецька область	42	47	45	31	30	30	28	28	16	9
Запорізька область	35	33	40	45	41	38	41	40	22	20
Луганська область	12	14	24	13	14	15	15	14	1	–
Миколаївська область	49	43	36	37	38	36	34	36	19	27
Одеська область	64	61	59	67	69	68	71	62	45	45
Харківська область	88	85	77	76	83	94	85	92	69	76
Херсонська область	31	31	24	29	33	33	29	28	8	3
м. Київ	133	122	101	116	123	149	150	154	110	132

Побудовано за джерелом: [16]

На початок 2020 року в Україні зареєстровано близько 1000 господарських підприємств з виробництва хлібу та ХБВ, з них тільки 200 – це великі і середні підприємства, які виробляють близько 70% продукції, а 30% ринку – це продукція приватних міні-пекарень, малих та мікропідприємств [17, с.77]. Аналіз показав, що більша частина ринку хліба та ХБВ в Україні продовжує контролюватися вертикально інтегрованими компаніями (рис. 3).

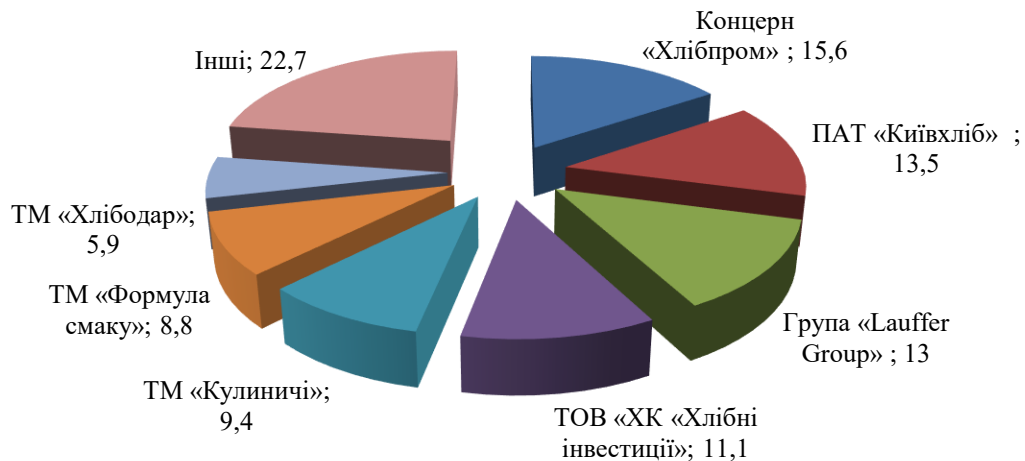

Рис. 3. Найбільші виробники на українському ринку ХБВ
Джерело: [18]

Серед провідних виробників: концерн «Хлібпром» (м. Львів), частка якого становить 15,6% ринку; ПАТ «Київхліб» (м. Київ) – 13,5%; група «Laufer Group» (м. Донецьк) – 13,0%; ТОВ «ХК «Хлібні інвестиції» (м. Київ) – 11,1%; ТМ «Кулиничі» (м. Харків) – 9,4%; ТМ «Формула смаку» (м. Кропивницький) – 8,8%; ТМ «Хлібодар» (м. Запоріжжя) – 5,9%. Сукупно ці компанії забезпечують понад три чверті всього промислового виробництва хлібопродуктів у країні [18].

Зауважимо, що основні гравці ринку залишаються незмінними протягом тривалого часу, демонструючи стабільну присутність у виробництві. Їхні виробничі потужності охоплюють майже весь спектр хлібної продукції, що дає змогу формувати обсяги виробництва та визначати ключові тенденції ринку. На даний момент діяльність хлібопекарської промисловості спрямована на підвищення ефективності за рахунок впровадження інноваційних рішень та розширення асортименту продукції.

Водночас на ринку зростає вплив іншої категорії операторів – це пекарні супермаркетів, ресторани та кафе. Ці учасники ринку стають важливими рушіями розвитку хлібопекарської галузі,

створюючи серйозну конкуренцію великим виробникам. Особливу роль у цьому процесі відіграють франчайзингові бізнеси, які активно розвиваються завдяки своїм конкурентним перевагам, таким як зручне розташування, широкий асортимент продукції та гнучка цінова політика.

Одним із ключових трендів сучасного ринку ХБВ вважається активне використання заморожених напівфабрикатів. До основних українських виробників цього сегменту відносять ТОВ «Бейкері Фуд Інвестмент» ТОВ «Мантінга Україна» ПрАТ «Концерн Хлібпром» ТОВ «ТФ «Рудь» ТОВ «Фроузен Фудс» ТОВ «Алдея». Використання заморожених напівфабрикатів дозволяє виробникам ХБВ значно знижувати витрати, пов'язані з орендою приміщень, кількістю обладнання та персоналу та дає змогу пропонувати унікальні продуктові рішення, які привертають увагу споживачів і підтримують високий рівень конкурентоспроможності готової продукції.

Ємність ринку хлібобулочних виробів оцінювалася на основі статистичних даних про виробництво продукції в Україні [19] та інформації про зовнішньоторговельні операції з хлібобулочними виробами [20] (рис. 4).

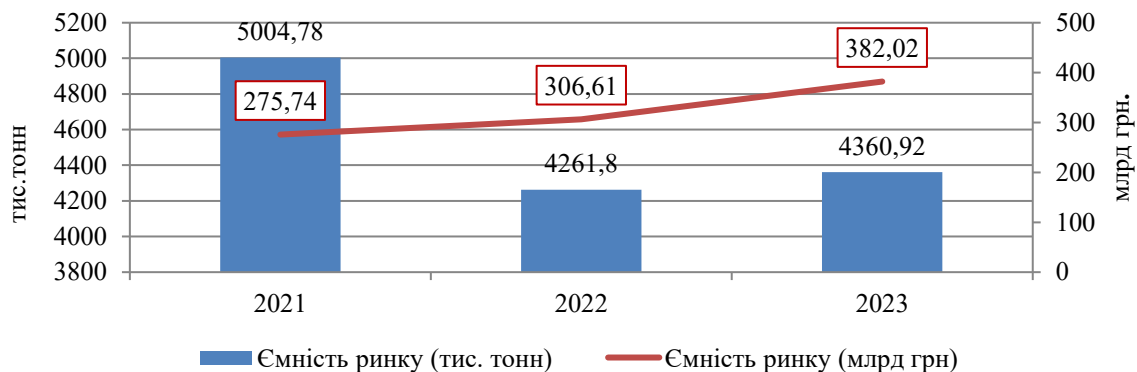

Рис. 4. Ємність ринку ХБВ в Україні, 2021-2023 рр. у натуральних та грошових показниках, тис. тонн, млрд. грн.
Побудовано за джерелами: [19,20]

Аналіз показав, що виробництво ХБВ у 2022 році знизилося на 15,4% відносно довоєнного показника. Відновлення виробництва у 2023 р. склало +2,74% до попереднього періоду, що відбулося виключно завдяки відновленню роботи більшості тимчасово закритих підприємств.

Попри складну ситуацію, українська хлібопекарська галузь демонструє стійкість і високу адаптивність. Відновлення виробництва у 2023 році склало +2,74% порівняно з попереднім періодом, що свідчить про поступове відновлення бізнес-активності [21]. На тлі позитивної динаміки у відновленні виробництва хлібобулочних виробів спостерігається активізація зовнішньоекономічної діяльності підприємств галузі. Розширення ринків збуту, потреба у збереженні конкурентних позицій, а також адаптація до нових логістичних умов сприяють зростанню ролі експортно-імпорتنих операцій у забезпеченні стабільності та розвитку хлібопекарської галузі. У цьому контексті доцільним є детальний аналіз зовнішньоекономічних операцій з хлібобулочними виробами, з урахуванням сучасних викликів та перспектив інтеграції до світового ринку.

Динаміку експорту хлібобулочної продукції в Україні у 2019-2023 рр. представлено на рис. 5.

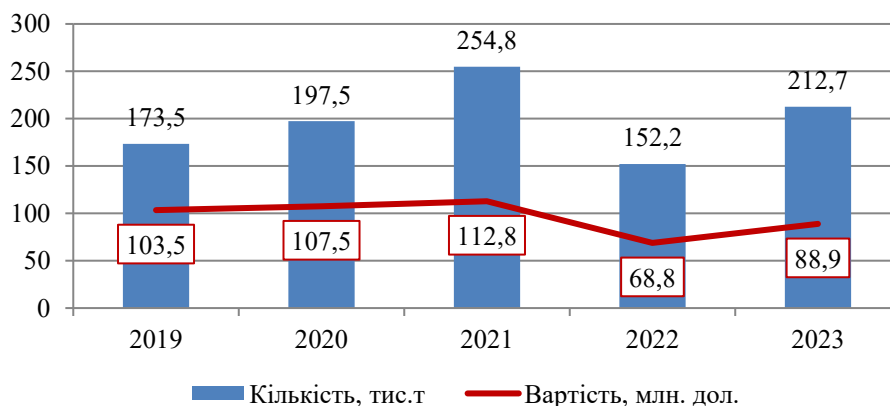

Рис. 5. Динаміка експорту ХБВ у 2019-2023 рр. у натуральних та грошових показниках, тис. тонн, млрд. грн.
Побудовано за джерелом: [22]

Експортно-імпорتنі операції з хлібобулочними виробами України зазнали значних коливань у період 2021-2023 років. Значне скорочення експорту у 2022 році на 23% було спричинене припиненням поставок до Росії і Білорусі, які у 2021 році становили 10% загального обсягу експорту, а також ускладненням транспортування до країн Азії та Америки через блокування морських перевезень. У 2023

році експорт ХБВ зріс на 29% порівняно з 2022 роком, досягнувши 89 тис. тонн, що принесло доходи в розмірі 213 млн. доларів США, на 40% більше, ніж у попередньому році.

Основним споживачем українських хлібобулочних виробів став Європейський Союз, зокрема Румунія та Польща, які імпортували по 14 тис. тонн кожна. Значні обсяги експорту також спрямовувалися до Молдови (10 тис. тонн), Латвії та Німеччини (по 5 тис. тонн кожна). Товарна структура експорту переважно складалася з солодкого сухого печива (32 тис. тонн) та вафель (31 тис. тонн) (рис. 6).

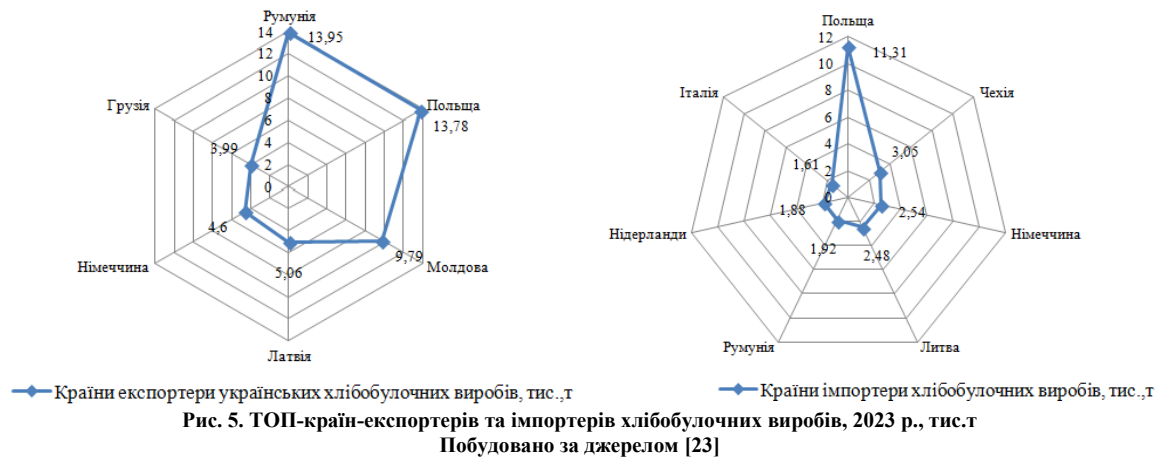

Рис. 5. ТОП-країн-експортерів та імпортерів хлібобулочних виробів, 2023 р., тис.т
Побудовано за джерелом [23]

Імпорт ХБВ в Україну у 2023 році становив 32,88 тис. тонн, що на 0,9% менше, ніж у 2022 році, та на 18,8% менше порівняно з 2021 роком. Вартість імпорту склала 128,45 млн. доларів США, що на 22,8% більше, ніж у 2022 році, але на 1,1% менше, ніж у 2021 році. Найбільші обсяги імпорту надходили з Польщі (11,31 тис. тонн), Чехії (3,05 тис. тонн) та Німеччини (2,54 тис. тонн) [23]. Скорочення імпорту поставок зумовлене зниженням попиту населення на дороговартісну продукцію, проте сегмент продукції для HoReCa, який орієнтований на професійне споживання, демонструє поступове відновлення. При цьому варто зазначити, що тривала низька імпортна активність може стимулювати розвиток дешевших вітчизняних замінників. Для сектору HoReCa можуть з'явитися українські аналоги заморожених тістових заготовок, які активно використовуються в ресторанах, або хліба із покращеними функціональними властивостями (наприклад, безглютенового чи з додаванням суперфудів).

Аналіз показав, що хлібопекарська галузь України поступово відновлює свої позиції на міжнародних ринках. Водночас у сфері зовнішньої торгівлі зберігається ризикова нестабільність, що потребує постійного моніторингу та розробки ефективних стратегій для забезпечення стійкого розвитку галузі в довгостроковій перспективі.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Війна внесла суттєві зміни у структуру ринку хлібобулочних виробів. Якщо раніше його формували переважно великі інтегровані холдинги, то нині все більшу роль відіграють франчайзингові бізнеси, мініпекарні та власні виробництва супермаркетів і кафе. Ці учасники ринку створюють додаткову конкуренцію, змушуючи великих виробників адаптувати бізнес-стратегії. Використання заморожених напівфабрикатів стає одним із ключових трендів галузі, оскільки дозволяє знизити витрати на оренду приміщень, персонал та енергоресурси.

Загалом, ринок хлібобулочних виробів України перебуває у процесі трансформації. Незважаючи на складні економічні та військові виклики, підприємства адаптуються до нових умов, шукають шляхи оптимізації витрат і впроваджують інноваційні рішення. Це свідчить про високий потенціал галузі до подальшого розвитку, особливо в контексті повоєнного відновлення економіки. Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення зовнішньоекономічної активності підприємств хлібопекарської галузі, аналіз експортного потенціалу хлібобулочних виробів, зокрема продукції з високою доданою вартістю, а також оцінка змін у торговельних потоках унаслідок переорієнтації на нові ринки збуту. Особливої уваги заслуговує вплив на ефективність зовнішньоекономічних операцій логістичних обмежень, валютної нестабільності та торговельних бар'єрів. У цьому контексті доцільним є поглиблений аналіз динаміки експорту та імпорту хлібобулочних виробів, структурних змін у товарній номенклатурі, а також пошук нових стратегій міжнародної співпраці, здатних зміцнити позиції українських виробників на світовому ринку.

Література

1. Гривківська О.В. Горінний М.Л. Державна підтримка інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості в умовах військового стану. Київський економічний науковий журнал. 2024. № 4. С. 49-53.

2. Грищенко А.В. Стратегія інноваційного розвитку підприємств хлібопекарної промисловості України. дис. ... д-ра філос. : 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Одеський національний технологічний університет. Одеса, 2025. 254 с.
3. Кійко В., Мельник О., Гавриленко О. Хлібопекарська галузь України в умовах воєнного часу. Товари і ринки. 2023. № 1 (45). С. 27-40.
4. Лагодієнко В.В., Савченко Т.В., Ніколюк О.В. Маркетингова товарна політика як інструмент інноваційної стратегії розвитку хлібопекарських підприємств. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Випуск 2 (32), 2024. С.253-263.
5. Шандрівська О., Бурдик Х. Конкурентне середовище розвитку підприємств на українському ринку хліба та хлібобулочних виробів в умовах збурень. Food Industry Economics. 2024. 16(1), 41-54.
6. Alma López-Avilés, Anton Johannes Veldhuis, Matthew Leach, Aidong Yang, Sustainable energy opportunities in localised food production and transportation: A case study of bread in the UK, Sustainable Production and Consumption, Volume 20, 2019, Pages 98-116.
7. Loryma leverages fiber and protein ingredients to ramp up bakery nutrition. URL : <https://www.foodingredientsfirst.com/news/loryma-leverages-fiber-and-protein-ingredients-to-ramp-up-bakery-nutrition.html> (accessed December 20, 2024).
8. O'Byrne Rob. Supply Chain Bread Supply Chain – A Tough Logistics Challenge. . URL :<https://www.logisticsbureau.com/bread-supply-chain> (accessed December 20, 2024).
9. В Україні втрачено елеваторних потужностей загальним об'ємом одночасного зберігання майже 8 млн. т. URL : <https://elevatorist.com/novosti/16839-v-ukrayini-vtracheno-elevatornih-potujnostey-zagalnim-obyemom-odnochasnogo-zberigannya-mayje-8-mln-t> (дата звернення 20.12.2024).
10. Елеваторні втрати України через війну на червень 2023 року. URL :<https://elevatorist.com/blog/read/853-elevatori-vtrati-cherez-viynu-na-cherven-2023-roku> t (дата звернення 20.12.2024).
11. Державна служба статистики України (офіційний вебсайт). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.12.2024).Індекс цін на продукти. Хлібобулочні продукти: хліб (хліб пшеничний). Мінфін. URL : <http://surl.li/xalgbq>. (дата звернення 20.12.2024).
12. Індекс цін на продукти. Хлібобулочні продукти: хліб (хліб пшеничний). Мінфін. URL : <http://surl.li/xalgbq>. (дата звернення 20.12.2024).
13. Статистичний збірник «Індекси споживчих цін 2023». Державна служба статистики України. Київ. 2024. 177 с.
14. Аналіз ринку хлібобулочних виробів в Україні. Портал BizMartInfo. URL : https://bizmart.info/publications/publications/pub_obz/6340/ (дата звернення 20.12.2024).
15. Мінагрополітики: Загальні збитки від війни в сільському господарстві України сягнули 4,3 млрд. дол. США. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/minagropolitiki-zagalni-zbitki-vid-vijni-v-silskomu-gospodarstvi-ukrayini-syagnuli-43-mlrd-dol-ssha/> (дата звернення 20.12.2024).
16. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності у розрізі регіонів (2014–2023). Державна служба статистики. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 20.12.2024).
17. Майборода Г.О. Бренд-менеджмент підприємств хлібопекарської галузі в умовах маркетингової орієнтації: дис.... доктора філософії: спец. 075 маркетинг. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь, 2021. 243 с.
18. Ніколаєнко С.М., Куліш С.Г., Янченко А.В. Аналіз виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні. Приазовський економічний вісник : науковий журнал. Запоріжжя, 2020. № 3(20). С. 252-258.
19. Держстат. Промисловість. Обсяг реалізованої промислової продукції. Економічні показники короткотермінової статистики промисловості. URL :<https://stat.gov.ua/uk/topics/promyslovist/> (дата звернення 20.12.2024).
20. Державна митна служба. ВІ – Показники зовнішньої торгівлі України по товарній позиції 1905. URL : <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/> (дата звернення 20.12.2024).
21. Офіційний сайт Української асоціації аграрного експорту. URL: <https://uaexport.org/> (дата звернення: 20.12.2024).
22. Експорт випічки. URL : <https://skilky-skilky.info/eksport-vypichky-skorotyvsia-na-21-vid-2021-roku-a-import-na-19/>.
23. Статистичний експорт та імпорт товарів. Держмитслужба. URL : <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення 20.12.2024).

References

1. Hryvkivska O.V. Horinnyi M.L. Derzhavna pidtrymka innovatsiinoi diialnosti pidpryiemstv kharchovoi promyslovosti v umovakh viiskovoho stanu. Kyivskyi ekonomichnyi naukovy zhurnal. 2024. № 4. S. 49-53.
2. Hrishchenko A.V. Stratehiia innovatsiinoho rozvytku pidpryiemstv khlibopekamoi promyslovosti Ukrainy. dys. ... d-ra filos. : 076 «Pidpryiemnytstvo, torhivlia ta birzhova diialnist». Odeskyi natsionalnyi tekhnolohichnyi universytet. Odesa, 2025. 254 s.
3. Kiiko V., Melnyk O., Havrylenko O. Khlibopekarska haluz Ukrainy v umovakh voiennoho chasu. Tovary i rynky. 2023. № 1 (45). S. 27-40.

4. Lahodiienko V.V., Savchenko T.V., Nikoliuk O.V. Marketynhova tovarna polityka yak instrument innovatsiinoi stratehii rozvytku khlibopekarskykh pidpriemstv. Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu. Vypusk 2 (32), 2024. S.253-263.
5. Shandrivska O., Burdyk Kh. Konkurentne seredovyshe rozvytku pidpriemstv na ukrainskomu rynku khliba ta khlিবobulochnykh vyrobiv v umovakh zburen. Food Industry Economics. 2024. 16(1), 41-54.
6. Alma López-Avilés, Anton Johannes Veldhuis, Matthew Leach, Aidong Yang, Sustainable energy opportunities in localised food production and transportation: A case study of bread in the UK, Sustainable Production and Consumption, Volume 20, 2019, Pages 98-116.
7. Loryma leverages fiber and protein ingredients to ramp up bakery nutrition. URL : <https://www.foodingredientsfirst.com/news/loryma-leverages-fiber-and-protein-ingredients-to-ramp-up-bakery-nutrition.html> (accessed December 20, 2024).
8. OByrne Rob. Supply Chain Bread Supply Chain – A Tough Logistics Challenge. . URL : <https://www.logisticsbureau.com/bread-supply-chain> (accessed December 20, 2024).
9. V Ukraini vtracheno elevatornykh potuzhnostei zahalnym obiemom odnochasnoho zberihannia maizhe 8 mln. t. URL : <https://elevatorist.com/novosti/16839-v-ukrayini-vtracheno-elevatornih-potujnostey-zagalnim-obyemom-odnochasnogo-zberigannya-mayje-8-mln-t> (data zvernennia 20.12.2024).
10. Elevatori vtraty Ukrainy cherez viinu na cherven 2023 roku. URL : <https://elevatorist.com/blog/read/853-elevatori-vtrati-cherez-viynu-na-cherven-2023-roku-t> (data zvernennia 20.12.2024).
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (ofitsiinyi vebсайт). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia: 03.12.2024). Indeks tsin na produkty. Khlিবobulochni produkty: khlіb (khlіb pshenychnyi). Minfin. URL : <http://surl.li/xalgbq>. (data zvernennia 20.12.2024).
12. Indeks tsin na produkty. Khlিবobulochni produkty: khlіb (khlіb pshenychnyi). Minfin. URL : <http://surl.li/xalgbq>. (data zvernennia 20.12.2024).
13. Statystychnyi zbirnyk «Indeksy spozhyvchykh tsin 2023». Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv. 2024. 177 s.
14. Analiz rynku khlিবobulochnykh vyrobiv v Ukraini. Portal BizMartInfo. URL : https://bizmart.info/publications/publications/pub_obz/6340/ (data zvernennia 20.12.2024).
15. Minahropolityky: Zahalni zbytky vid viiny v silskomu hospodarstvi Ukrainy siahnuly 4,3 mlrd. dol. SShA. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/minagropolitiki-zagalni-zbitki-vid-vijni-v-silskomu-gospodarstvi-ukrayini-syagnuli-43-mlrd-dol-ssh/> (data zvernennia 20.12.2024).
16. Kil'kist diiuchykh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti u rozrizi rehioniv (2014–2023). Derzhavna sluzhba statystyky. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia 20.12.2024).
17. Maiboroda H.O. Brend-menedzhment pidpriemstv khlibopekarskoi haluzi v umovakh marketynhovoi oriantatsii: dys... doktora filosofii: spets. 075 marketynh. Tavriiskyi derzhavnyi ahrotekhnolohichnyi universytet imeni Dmytra Motornoho. Melitopol, 2021. 243 s.
18. Nikolaenko S.M., Kulish S.H., Yanchenko A.V. Analiz vyrobnytstva khliba ta khlিবobulochnykh vyrobiv v Ukraini. Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk : naukovi zhurnal. Zaporizhzhia, 2020. № 3(20). S. 252-258.
19. Derzhstat. Promyslovist. Obsiah realizovanoi promyslovoi produktsii. Ekonomichni pokaznyky korotkotermynovoi statystyky promyslovosti. URL : <https://stat.gov.ua/uk/topics/promyslovist/> (data zvernennia 20.12.2024).
20. Derzhavna mytna sluzhba. BI – Pokaznyky zovnishnoi torhivli Ukrainy po tovarii pozytsii 1905. URL : <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/> (data zvernennia 20.12.2024).
21. Ofitsiinyi sait Ukrainskoi asotsiatsii aharnoho eksportu. URL: <https://uaexport.org/> (data zvernennia: 20.12.2024).
22. Eksport vypichky. URL : <https://skilky-skilky.info/eksport-vypichky-skorotyvsia-na-21-vid-2021-roku-a-import-na-19/>.
23. Statystychnyi eksport ta import tovariv. Derzhmytysluzhba. URL : <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (data zvernennia 20.12.2024).